

Je současný způsob ochrany ten správný?

Aneb paragrafy namísto sebekontroly

Gabriela Licková
o.s. OPONENT

Tímto textem autorka reaguje na článek „Aplikace § 66 zákona o ochraně přírody a krajiny“ od Jitky Jelínkové, resp. na některé jeho části. Jitka Jelínková je vedoucí právního odboru ředitelství ČIŽP Praha a článek byl zveřejněn v časopise Ochrana přírody 2008 č. 2 (www.casopis.ochranaprirody.cz/Pravo-v-ochrane-prirody/omezeni-a-zakaz-cinnosti.html).

Co vlastně říká § 66?

Orgán ochrany přírody je oprávněn stanovit fyzickým a právnickým osobám podmínky pro výkon činnosti, která by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody, popřípadě takovou činnost zakázat.

Pozn.: Je vhodné doplnit informace o tom, co to je „obecně chráněný“, resp. obecná ochrana dle § 5 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb.: **„Všechny druhy rostlin a živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchytem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí. Při porušení těchto podmínek ochrany je orgán ochrany přírody oprávněn zakázat nebo omezit rušivou činnost.“**

Jak a kdy je § 66 aplikován?

1. Nový správní řád výslovnou úpravou potvrdil, že podání jakékoli osoby vyzývající orgán ochrany přírody k užití § 66 zákona č. 114/1992 Sb. je typickým podnětem k zahájení řízení z moci úřední.
2. Rozhodnutí podle § 66 o předběžném opatření nemá odkladný účinek.
3. Hmotněprávní otázky spojené s aplikací § 66 zákona č. 114/1992 Sb. spočívají především v tom, že jimi lze omezit, popř. zakázat i činnost povolenou, a to za podmínky prokázání pouhé možnosti ohrožení částí přírody nedovolenými změnami.
4. Zákonné zmocnění o ochraně přírody a krajiny není tak široké, aby na jeho základě bylo možno v zájmu ochrany přírody stanovit taková trvalá omezení vlastníka ve využívání jeho pozemků, která jsou ve skutečnosti na úrovni vyvlastnění.

Pozn.: Čtvrtý bod vyplývá z rozhodnutí MŽP č.j. M/100046/00, SRK/2/P-911/00 ze dne 17. 1. 2000, k němuž připojuji komentář od autorky článku Jitky Jelínkové: **„Citované rozhodnutí MŽP je třeba chápat především jako poučení, že omezení hospodářského využívání pozemků by se mělo dít v nejmenším možném rozsahu, který ještě postačuje k ochraně před nedovolenou změnou částí přírody a omezující podmínky ve smyslu činností na dotčených pozemcích přípustných a nepřípustných by měly být stanoveny co nejkonkrétněji“.**

Jakou moc vkládá § 66 do rukou úředníka či ekologu?

V závěru předchozího textu bylo upozorněno na to, že omezení hospodářského využívání pozemků by se mělo dít v nejmenším možném rozsahu. Vystává otázka: „Kdo posoudí, co je nedovolená změna a jaké je omezení v nejmenším možném rozsahu, který ještě postačuje k ochraně? Je to úředník, či ekolog, který upozorní na potenciální ohrožování přírody?“

Odpověď zní: „Ne, měl by to být odborník, popř. tým odborníků.“

Objevuje se tedy další otázka: „Kdo hradí finančně a mnohdy i časově náročné odborné dokumentace, které zdůvodňují, proč

Dokáže motýl v předpolí pískovny zabránit další těžbě? Dokáže, je to silák!

činnost není škodlivá, případně do jaké míry může škodit a jaká opatření je nutné provést?“

Odpověď je jasná: platí provozovatel, jehož činnost byla shledána ekologem, úředníkem, sousedem,... jako potenciálně škodlivá.

A pokud se ptáte, zda má provozovatel možnost vznést požadavek o náhradu škody za bezdůvodné omezení své činnosti (finanční ztráty nejen za odborné studie dokazující neškodlivost, ale i psychickou újmu a ztrátu zisku, popř. platby za služby advokátů apod.), pak se dozvídáte: „Nemá!“. Důvod je prostý – prevence ochrany přírody a krajiny je nám nade vše.

Falešné dogma - těžba je jizva v krajině

Pozornost si zasluhuje také § 12 zák. č. 114/1992 Sb., který je v článku „Aplikace § 66 zákona o ochraně přírody a krajiny“ zmíněn pouze okrajově.

Pozn.: **K § 12 doplňuji jeho znění, odst. 1 a 2: (1) Krajinový ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinového rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinových prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině. (2) K umísťování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinový ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinového rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.**

Proč se věnuji tomuto paragrafu právě nyní? Objasním – s paragrafem dvanáct mají všichni lomaři bohaté zkušenosti, protože naše společnost ctí falešné dogma: těžba je jizva v krajině.

Ovšem, pohled na krajinový ráz, který je náplní § 12, je velmi silně ovlivněn subjektivním vnímáním (zpravidla jinak se na něj dívá úředník, jinak ekolog, jinak souseď a jinak podnikatel, který plánuje určitý záměr). Z tohoto důvodu rovněž tento paragraf je známým příkladem rizika „nesprávné aplikační praxe“. Mnohdy totiž úředník vyžaduje, aby vliv plánovaného záměru na krajinový ráz byl posouzen odborníkem (ačkoliv povinnost této odbornosti není uzákoněna). Odborný posudek představuje finanční zátěž pro podnikatele, přestože se vliv plánovaného záměru na krajinový ráz nemusí vůbec projevit (což nakonec potvrdí i odborník).

Hrozbu § 66 a § 12 nespátřuji pouze v možnosti svévolného omezování svobody občana a podnikatele (těžáře). Strach ve mně budí prezentace těchto paragrafů coby chvályhodného a účinného nástroje. Nechci obviňovat autorku článku „Aplikace § 66 zákona o ochraně přírody a krajiny“ za to, že uznává § 66 jako funkční a správně fungující paragraf. Nicméně, její článek považuji za důkaz současného přehnaného přístupu k ochraně přírody a krajiny ve smyslu nerovnoprávného uplatňování vůle všech účastníků.

Kaolinový lom budí svou bílou barvou pozornost. A co modrá a zelená, to není kontrast?

Břehule si s těžářem rozumí – inu, svůj k svému (chráněný k chráněnému)

Je uzákoněný systém preventivní ochrany přírody tou správnou cestou?

Dnešní ochrana přírody je založena na rozhodování privilegované skupiny – úředníků a politiků, kteří bezostyšně (bez znalosti legislativní techniky) formulují paragrafy, následně požadují jejich „papírové“ plnění a přitom se domnívají, že zakazováním a sankcemi zajistí ochranu přírody i slušné chování člověka k přírodě. Není neobvyklé, že úředník, který sedí celý den u stolu, v terénu není schopen najít lokalitu, o které se rozepisuje při stanovení podmínek jejího provozu...

Byrokrat zapomíná, že pokud zakazuje věci povolené (pozn.: povolené nejen po nabytí účinnosti zákona o ochraně přírody a krajiny, ale také před), vkrádá se do podvědomí člověka právní nejistota, která zcela přirozeně vyvolává zbytečnost sebekontroly (ve vztahu k přírodě), a zodpovědnosti (za stav přírody předávané budoucím generacím). Jako příklad si dovoluji odhadovat posun v uvažování provozovatele postiženého aplikací § 66: „Ačkoliv jsem dodržel a přesně plnil všechny podmínky, které mi do rozhodnutí o povolení mé činnosti sepsal úředník, a to na základě vyjádření všech dotčených orgánů státní správy včetně orgánu ochrany životního prostředí, může přijít jiný úředník a tuto činnost mi zakázat, dokud se neprokáže, že má činnost přírodě neškodí. Má tedy smysl přemýšlet o tom, jak se mám vůči přírodě a krajině chovat, aby to bylo správně?...“.

Popsaným způsobem chápaná a uzákoněná prevence umožňuje zneužívat diskreční pravomoc úředníka a je živnou půdou korupce, byť by se jednalo „jen“ o korupci tzv. kontaktní. Předpokládám, že není nutné zdůrazňovat, o jak nebezpečnou a silnou zbraň se jedná. Mluvíme-li o komplexním chápání ochrany přírody, máme tu ještě jiný problém – názor, který je prezentován nejen v legislativě naší, ale i v legislativě EU, tj. již zmíněná nadřazenost preventivní ochrany přírody a krajiny nad jiné zájmy, která vede k nárůstu počtu paragrafů s taxativním zněním – definováním případů a podmínek ochrany přírody. Pokud si zákonodárce uvědomí, že tímto výčtem nelze podchytit všechny možnosti, které nám příroda a člověk v reálném životě nachystají, vyhlásí demonstrativní znění. V obou variantách se však otevírá prostor pro „slovičkaření“ a následně zneužití diskreční pravomoci s výše popsáním následkem korupce.

Je na čase si přiznat, že kriticky ohrožený druh je těžář!

Připouštím, že těžáře neohrožuje pouze zákon o ochraně přírody a krajiny. Mnohé další zákony zabývající se ochranou jednotlivých složek životního prostředí mají pro hornickou činnost téměř likvidační účinek. Příkladem z praxe je proces probíhající podle zákona č. 100/2001 Sb. – v tomto procesu se nejvíce projevuje skutečnost, že mnohý těžář je již natolik decimován ekologickým nátlakem, že sám z vlastní iniciativy objedná odborné studie svým rozsahem neúměrné k plánovanému zásahu, a hlavně v následujících řízeních jsou tyto studie téměř bezcenné a v praxi nevyužitelné. Občanské sdružení Oponent se z tohoto důvodu snaží vyzvat naši společnost nejen k racionální těžbě, ale i k racionálnímu uvažování, přičemž doufá, že neloudí z jalové krávy tele.

Dovětek...

Cituji zde z webových stránek Ekologického právního servisu <http://www.eps.cz/cz2072305pp/pravni-poradna/>

...Jak se uvádí v komentáři k zákonu o ochraně přírody a krajiny (Miko L. a kol. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 265 s.), původní povolující rozhodnutí tím zrušeno není, ale rozhodnutím podle § 66 zákona č. 114/1992 Sb. je vytvořena zákonná překážka pro jeho realizaci. Přitom takový postup je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Článek 35 odst. 3 Listiny základních práv a svobod stanoví, že při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. Toto platí i pro případ, kdy určitá činnost byla povolena na základě správního řízení, ve kterém některý z orgánů ochrany přírody dal v rámci své působnosti k předmětné činnosti svůj souhlas. O omezení či zákazu činnosti rozhodují orgány ochrany přírody z vlastního podnětu, na základě pouhého zjištění potenciální hrozby nedovolené změny částí přírody, předmětnou informaci může tedy orgán ochrany přírody poskytnout kdokoli. Vydávat rozhodnutí podle § 66 zákona č. 114/1992 Sb. pak přísluší obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, krajským úřadům, (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správám) a České životní inspekci. Vypracovala Jana Kravčíková, 26. 2. 2007.